

ศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษา
เพื่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Study of Factors of Management Schools
for Quality of Learner Under Office of the
Basic Education Commissio

วิเชียร เย็นกาย¹
กมล สุดประเสริฐ²
จักรพรรดิ วัฒนา³

¹ นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน เพื่อกำหนดองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน (2) สร้างตัวบ่งชี้หรือตัวแปรย่อยขององค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนแต่ละด้าน แล้วนำไปวิจัยเชิงสำรวจตรวจสอบ (Exploratory) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบ ในรูปแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กับผู้ทรงคุณวุฒิ 60 ท่าน และ (3) ตรวจสอบยืนยัน (Confirmatory) ความเหมาะสมขององค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน กับตัวอย่าง 360 โรงเรียน โดยกำหนดองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ/ครูที่เป็นหัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร การสร้างทีมงาน การวิเคราะห์และประเมินองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การประกันคุณภาพ และการนิเทศการศึกษา ตัวบ่งชี้หรือตัวแปรย่อยขององค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 8 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณค่าสัมประสิทธิ์ (Standardized Coefficient) เพื่อศึกษาน้ำหนักขององค์ประกอบ ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษา พบว่า การบริหารจัดการศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน สอดคล้องกัน

คำสำคัญ : องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วม คุณภาพผู้เรียน

Abstract

The purpose of this research was to study the school management factors for learner quality under Office of the Basic Education Commission. Three steps of research methodology were implemented as (1) to review and explore the school management factors for learner quality in documents and related research with an interview of 9 educational experts, (2) to develop indicators of the school management factors for learner quality putting into a five-point scale questionnaire implemented to 60 educational experts for exploring the appropriateness and feasibility of such indicators, and (3) to have a confirmatory factor analysis on the appropriateness by testing out to a sample of 360 schools, under the Office of Basic Education Commission, of which 3 persons for one school, namely, a school director, an assistant director concerning educational techniques and a teacher were respondents. Research results were as follows:

It was found that the school management factors for learner quality of the schools under Office of the Basic Education Commission included leadership, human resource development, team building, organizational analysis and assessment, strategic planning, quality assurance and educational supervisor. All indicators or observed variables of the 8 factors or latent variables of the school management for learner quality of the schools Under Office of the Basic Education Commission were rated as the most appropriate items.

It should be informed that all standardized coefficients from multiple regression analysis showed significant contribution to all factors or latent variables of the school management for learner quality of the schools Under Office of the Basic Education Commission in both the exploratory factor analysis to 60 educational experts and the confirmatory analysis to the 1,080 practitioners of 360 schools.

Key word : School management factors, management participation, learner quality

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีคุณภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า สิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ” มาตรา 80 (3) ระบุไว้ว่า “รัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม” และดังที่นักการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการช่วยพัฒนาบุคคลในยุคเศรษฐกิจ” (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2549)

แม้สังคมจะเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญยิ่ง แต่การศึกษาก็มีปัญหายุ่งยากในตัวเอง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม) ซึ่งพบว่า คุณภาพของผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์และคณะ, 2548 : 97 - 144, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, สำนักทดสอบทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 18 - 24 และสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2552 : ออนไลน์) และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

(องค์การมหาชน) (2549 : 18) รอบแรก สะท้อนให้เห็นคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาได้มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาตามหลักการในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ประมาณ 1 ใน 3 อีก 2 ใน 3 มีแนวโน้มไม่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ (มากกว่า 20,000 แห่ง) และผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรต่ำ นอกจากนี้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสอง มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน ในภาพรวม พบว่า ปรับปรุงร้อยละ 2.47 พอใช้ร้อยละ 17.75 ดี ร้อยละ 50.24 และดีมาก 29.75

จากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าคุณภาพผู้เรียนยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่หลักโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียน จึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

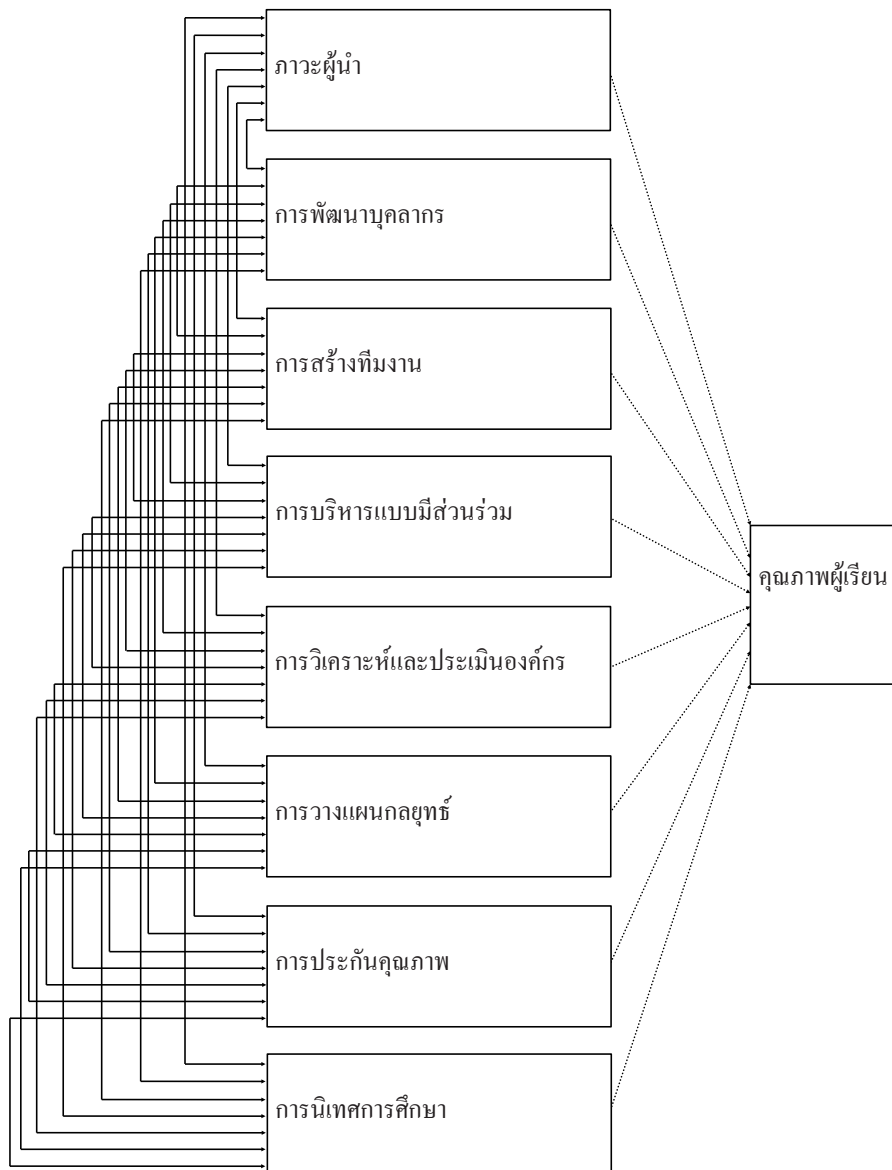
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดจากการศึกษา
สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ตลอดจนสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการ
สัมภาษณ์ สรุปกรอบแนวคิด ได้ 8 องค์ประกอบ
ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนาบุคลากร

3) การสร้างทีมงาน 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม
5) การวิเคราะห์และประเมินองค์กร 6) การ
วางแผนกลยุทธ์ 7) การประกันคุณภาพ และ
8) การนิเทศการศึกษา ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจตรวจสอบ (Exploratory) โดยผู้วิจัยสำรวจศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยกำหนดกรอบแนวคิดได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างทีมงาน 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) การวิเคราะห์และประเมินองค์กร 6) การวางแผนกลยุทธ์ และ 7) การประกันคุณภาพ ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาหรืออาจารย์สอนระดับอุดมศึกษาและมีความรู้ ความสามารถ เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาตัวบ่งชี้องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจตรวจสอบ (Exploratory) โดยผู้วิจัยนำองค์ประกอบ จากขั้นตอนที่ 1 มาร่างตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน โดยนำแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษานักวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ มาเป็นกรอบแนวคิดในแต่ละองค์ประกอบ เป็นแบบสอบถาม

ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิกเคิร์ต (Likert) สอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ นำแบบสอบถามที่ร่างไปหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านพิจารณา ด้วยวิธีการ IOC (Item Objective Congruence) และเลือกเฉพาะข้อที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 โรงเรียน ในจังหวัดนครปฐม ที่ไม่ใช่ตัวอย่าง ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของความเหมาะสมเท่ากับ .974 และความเป็นไปได้ เท่ากับ .985 โดยมีผลรวมความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .987 นำแบบสอบที่สมบูรณ์ไปหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ กับผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) 60 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 15 คน 2) หัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 10 คน 3) อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษา 10 คน และ 4) ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 25 คน

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเพื่อยืนยัน ความเหมาะสมองค์ประกอบ (Confirmatory Factors) โดยใช้ผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 29,054 แห่ง เป็นประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง 379 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยผู้วิจัย แจกและเก็บแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืนจากสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่าง จำนวน 360 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 94.97 นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัด

สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างทีมงาน 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) การวิเคราะห์และประเมินองค์กร 6) การวางแผนกลยุทธ์ 7) การประกันคุณภาพ และ 8) การนิเทศการศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ
2. ตัวบ่งชี้องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนในแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวม

การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน	X	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านภาวะผู้นำ	4.62	.346	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.60	.425	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างทีมงาน	4.59	.409	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.64	.383	มากที่สุด
5. ด้านการวิเคราะห์และประเมินองค์กร	4.57	.442	มากที่สุด
6. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	4.57	.465	มากที่สุด
7. ด้านการประกันคุณภาพ	4.61	.441	มากที่สุด
8. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.55	.495	มากที่สุด
รวม	4.59	3.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อคุณภาพผู้เรียนรายด้าน พบว่า องค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ

3. ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเปรียบเทียบความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิกับผู้ปฏิบัติการ

เป็นการหาค่าน้ำหนักหรือค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Standardized Beta) เปรียบเทียบโดยสมการแรกเป็นค่าน้ำหนักหรือค่าสัมประสิทธิ์

มาตรฐานที่ได้จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 60 ท่าน จัดเป็นองค์ประกอบสำรวจ (Exploratory Factors) สมการที่สองเป็นค่าน้ำหนักหรือค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานที่ได้จากผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษา จำนวน 360 แห่ง ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบงานวิชาการ หรือครูที่เป็นหัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน รวม 1,080 คน จัดเป็นองค์ประกอบยืนยัน (Confirmatory Factors) ผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษา	ผู้ทรงคุณวุฒิ (Beta)	ผู้ปฏิบัติการ (Beta)
1. ด้านภาวะผู้นำ	0.101	0.108
2. ด้านพัฒนาบุคลากร	0.109	0.133
3. ด้านการสร้างทีมงาน	0.150	0.157
4. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม	0.131	0.133
5. ด้านการวิเคราะห์และประเมินองค์กร	0.178	0.154
6. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	0.159	0.162
7. ด้านการประกันคุณภาพ	0.183	0.169
8. ด้านการนิเทศการศึกษา	0.149	0.155

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติการ เห็นว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน สอดคล้องกัน โดยทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติการ เห็นว่าองค์ประกอบด้านการประกันคุณภาพ มีค่าน้ำหนักหรือค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน มากที่สุด (Beta = 0.183, Beta = 0.169) ตามลำดับ และเห็นว่าการบริหารจัดการด้านภาวะผู้นำ มีค่าน้ำหนักหรือ

ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน น้อยที่สุด (Beta = 0.101, Beta = 0.108) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่

1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างทีมงาน 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) การวิเคราะห์และประเมินองค์กร 6) การวางแผนกลยุทธ์ 7) การประกันคุณภาพ และ 8) การนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษานับว่าเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานตามเป้าหมายและภารกิจของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้น การบริหารจัดการให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ซึ่งล้วนมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลขององค์กรโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สเตียร์ (Steers, 1977) แคมป์เบลล์ (Campbell, 1977) เรโนลด์ และคณะ (Reynold et al, 1994) แมรีย์ (Medly, 1994) นริศ สวัสดิ์ (2550) รุ่ง แก้วแดง (2542) เรณู คุปต์หิเรย (2552) กนกอร ยศไพบูลย์ (2544) พสุ เทชะรินทร์ (2549) สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์ (2549) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2551) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร การสร้างทีมงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์และประเมินองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การประกันคุณภาพ และการนิเทศการศึกษา สำหรับองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนจัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลสูง ต่อคุณภาพทางการศึกษา

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ผู้บริหารนับว่าเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพในการบริหาร การศึกษาอย่างไร ขึ้นอยู่กับความมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จ

2. การพัฒนาบุคลากร เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า บุคลากรในโรงเรียนนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุด โรงเรียนจะประสบความสำเร็จอยู่ที่บุคลากรนั้น ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ต้องดำเนินการในกระบวนการบริหาร ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

3. การสร้างทีมงาน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ทีมงานเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การบริหารโรงเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารต้องยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารร่วมตัดสินใจ ในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ร่วมตัดสินใจในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องรู้สึกร่วมกัน ทีมเดียวกัน ดังนั้น การสร้างทีมงานขึ้นในสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

4. การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมเป็นพลังสร้างสรรค์ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ความผูกพันของบุคคลในสังคมนั้นๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมยังช่วยยกระดับแรงจูงใจ การสร้างข้อผูกพันของการเปลี่ยนแปลง การให้ความร่วมมือ และคุณภาพการตัดสินใจ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

5. การวิเคราะห์และประเมินองค์การ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การวิเคราะห์งานเป็นหน้าที่พื้นฐานและมีความจำเป็นกระบวนการบริหารและการแก้ปัญหา งาน การวิเคราะห์และประเมินองค์การ ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่ง และผู้บังคับบัญชาผู้รับผิดชอบหน้าที่และผลการปฏิบัติหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยในการควบคุมงานให้บรรลุผลสำเร็จ นอกจากนี้ การวิเคราะห์งานยังนำไปซึ่งการกำหนดบทบาทหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ สร้างความชัดเจน อีกด้วย

6. การวางแผนกลยุทธ์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักการบริหารถือว่าการวางแผนเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของการบริหาร ดังนั้นการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงถือว่าเป็นหน้าที่ประการแรกของผู้บริหารต้องดำเนินการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ก่อนที่จะเริ่มงานใดๆ ถ้าหากขาดการวางแผนที่ดี การปฏิบัติงาน งานอาจมีปัญหาและขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร สรุปก็คือ ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนขึ้นอยู่กับ การวางแผนกลยุทธ์ เป็นปัจจัยหนึ่ง

7. การประกันคุณภาพ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการศึกษานับแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การประกันคุณภาพการศึกษายังกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 47 ซึ่งระบุให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

8. การนิเทศการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาการศึกษาที่จะให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบและกระบวนการ 3 ประการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา เพราะจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ครูมีความรู้ช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา ฉะนั้นการนิเทศการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างทีมงาน 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) การวิเคราะห์และประเมินองค์กร 6) การวางแผนกลยุทธ์ 7) การประกันคุณภาพ 8) การนิเทศการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน 8 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างทีมงาน 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) การวิเคราะห์และประเมินองค์กร 6) การวางแผนกลยุทธ์ 7) การประกันคุณภาพ 8) การนิเทศการศึกษา การวิจัยครั้งต่อไป ควรสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นเพิ่มเติม เพื่อจะได้ เปรียบเทียบและได้ข้อมูลหลากหลาย มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อให้ได้คำพยากรณ์เพิ่มมากขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนด้านอื่นๆ เช่น ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการสร้างองค์ความรู้ในสถานศึกษา ฯลฯ เพื่อจะได้ข้อมูลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.3 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษาเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาจากบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น เพื่อที่จะได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดอื่น เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาวิจัย ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กนกอร ยศไพบูลย์. (2544). “การพัฒนาองค์การสู่การมีประสิทธิผล.” เอกสารประกอบการสอน วิชาพัฒนาองค์การ. ขอนแก่น : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ และคณะ. (2548). รายงานการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 – 2547 (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนานโยบายการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาและการท่องเที่ยว. สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- นริศ สวัสดิ์. (2550). “การวิเคราะห์พหุระดับของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน มัธยมศึกษา.” ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พสุ เตชะรินทร์. (2549). “ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กรชั้นนำเลิศ.” (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก http://www.vrhris.com/Klc/Article/HR/Manager/KSF_Excellent%200rg.htm. (3 มิถุนายน 2549)
- รุ่ง แก้วแดง. (2542). ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- เรณู คุปต์ขเจียร. (2552). “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา.” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://ora.kku.ac.th/Res_kku/AbstractView.asp?Qid=1135755958 (30 มีนาคม 2552)
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2552). “รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน”. (O-Net). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://niets.or.th>. (24 เมษายน 2552)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). คู่มือคำอธิบายตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐ ปีงบประมาณ 2552 สำหรับส่วนราชการระดับกรม. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ผลสะท้อนจากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก (พ.ศ. 2544 – 2548). กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานพิเศษ รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549 – 2550 พบปัญหาหลายด้านที่ต้องแก้ไข วารสารการศึกษาไทย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีนาคม 2551.

- สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์. (2549). “การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2549). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสารสนเทศสำหรับ
สังคมไทย. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่...โรงเรียนคุณภาพ.
สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Campbell, J.P. (1977). On the nature of organization effectiveness. In New
perspective on Organization effectiveness. San Francisco; Jossey-Bass
- Healy, M. (1994). BSW 5750 and beyond in a secondary school : A change for
the best. In C. Parsons (ed). **Quality improvement in education.** pp. 68 – 69.
London
David Fulton.
- Reynolds D., Bert P.M., Greemers P.S., Nesselrodt E.C., Schaffer S.S., and Charles
T. (1994). **Advance in school effectiveness research and practice.** Oxford
: Elsevier Science.
- Steers R.M. (1977). Organization effectiveness : A behavioral view. Santa Monica
California : Good year.

